

STS General Zaruski, seglande smälänning från Södra Möre

S-A Smeds

En notis i vår polskspråkiga motivkollega TEMATICA POZNAN nr 37 av år 2022 visar en stämpel från tyska Rostock med det polska segelfartyget *General Zaruski*. Det nämns att hon byggdes i Sverige 1939. En notis som kan vara värd en liten studie.

I slutet av 1930-talet beställde **Mariusz Zaruski** (1867-1941) från Polen, brigadgeneral, kavallerist, fysiker, sjökaptan, poet, författare, fotograf, alpinist och framförallt seglare och ungdomsledare, ett segelfartyg från *Lunds jakt- och skeppsvarv* i Ekenäs, Voxtorps socken, Södra Möre härad, en ort som sedan 1971 ingår i Kalmar kommun. Det gällde ett systerfartyg enligt samma ritningar av Tore Herlin och Bertil Bothén till Stiftelsen Svenska Seglarskolans skolfartyg Kaparen några år tidigare. Fartyget, en gaffelriggad ketch (tvåmastat segelfartyg med stormast och mesanmast med gaffelsegel) har en total längd av 25.34 och bredd av 5.80 m.

Det byggdes klart 1939. På grund av kriget blev hon kvar i Sverige, men kom till Polen 1946 och fick namnet *Młoda Gwardia*. Omdöpt till *General Zaruski* år 1957 ägs hon sedan 2008 av staden Gdansk där hon efter en grundlig renowering nu fungerar som seglande skolfartyg för dess ungdomar och representerar staden vid olika segelevenemang.

Ett svep på auktionssajten **delcampe.net** efter Zaruski ger att från 150-årsminnet 2017 av hans födelse kom en frimärksutgåva med honom i marin omgivning. I Gdansk stämplades då minneskuvert med sidostämplor med fartyget i bild och fartygets stämpel med byggplatsens namn Ekenäs i text. Således något för småländska OPEN-samlare med hembygd i tankarna. På delcampes avdelning för *postcards*, finns några vykort till salu, även sådana med segelbåtshamnen i Gdynia, uppkallad efter honom.

STS General Zaruski vid seglingsevenemang i Rostock 2016

och på frimärke från Polen 1996

Minneskuvert, Gdansk 8.4.2017 med general Mariusz Zaruski i marin miljö samt försett med diverse sidostämplor, inkl. segelfartygets där byggorten Ekenäs nämns. Bild från delcampe.

Även fjällräddning

Seglingen till trots, en stor insats av Maruisz Zaruski var att han 1909 tog initiativ till en räddningstjänst i Tatrabergen till turisternas och bergsbornas fromma. Han bodde då, på grund av hustruns sjukdom, i vintersport- och kurorten Zakopane som den tiden ingick i det österrikiska kejsarriket. Han själv var rysk medborgare.

Polens frivilliga fjällräddningstjänst 75 år. Porträtt av general Mariusz Zaruski i valörstämpeln, med en Mil Mi-1 helikopter under räddningsarbete i sidobild.

Mariusz Zaruski på skidor i Zakopane, stämpel 31.01.2017. Från delcampe.

Denna frivilliga räddningstjänst hedrades 1984 av det polska postverket med en helsak, ett bildpostkort med hans porträtt i värdestämpeln och en sovjetbyggd Mil Mi-1 helikopter som sidobild. ●

Mer om det polska skolsegelfartyget STS General Zaruski

S-A Smeds

finns att säga än vad som fanns på sid. 4-5 i senaste numret av MOTIVSAMLAREN, nr 52.

Som nämnts var det Polenbeställda fartyget byggt i Ekenäs söder om Kalmar 1940. Våra kollegor i Polen gav tips om ett frimärke från 1948 med segelfartyget i fråga, med årtal och namn som inte stämde med texten i förra numret, vars uppgifter var hämtade ur *engelska* wikipedia. Men det är uppenbart att man inte ska vara så blåögt naiv och tro på alla wikipedior. Om wikipedia och filatelin inte stämmer överens, bör vi lita på filatelin och ta en funderare på vad som gäller. Enklast är nu att ta en titt på den mer fylliga *poliska* wikipedia så här kommer några maskinöversatta tilläggsdetaljer ur den:

Fartyget beställdes och byggdes som tidigare nämnt klart i Sverige 1940, och var ursprungligen tänkt för sjöscouternas bruk. Beställaren, general Mariusz Zaruski (1867-1941) var förutom allt annat även scoutledare.

Men kriget hindrade leveransen till Polen så hon användes av Stiftelsen Svenska Seglarskolan under namnet Kryssaren. 1946 blev hon då polsk och fick namnet **General Zaruski**, vilket frimärket av år 1948 visar. Det var först 1950 hon döptes om till **Młoda Gwardia**, Unga Gardet, med nytt namn 1957 till **Mariusz Zaruski**.

Sedan 1969 till **General Zaruski** igen. Olika marina paramilitära organisationer har använt fartyget, men kanske mer intressant är några längre kryssningar: 1950 till hamnar i DDR, 1957 till Narvik, 1975 till Svalbard, 1977 grundstötning utanför Köpenhamn samt 1993 kryssning med rörelsehindrade till Mariehamn. Sedan 2008 äger staden Gdansk henne.

Brigadgeneral Mariusz Zaruski som befälhavare 1935 på polska scouternas skolfartyg Zawisza Czarny (I), f.d. Petrea, byggd 1901 på Idof Emil Holms & Axel Kristian Gustavssons varv i Råå 1901. Bild från delcampe.

Kan hennes namnbyten på 50- och 60-talen bero på Polens varierande förhållanden till sin östra granne med dito politisk korrekthet? Den pensionerade generalen Zaruski avled i sovjetisk fångenskap 1941. ●

STS General Zaruski vid seglingsevenemang i Rostock 2016 och på frimärke från Polen 1996

STS General Zaruski. Frimärke, Polen 1948, bild från EBay.. STS, Sail Training Ship.

Korrigerig om fjällräddningshelikoptern, sid 5, MOTIVSAMLAREN 52

Ulf Björnert

Om man ska vara korrekt är det inte en sovjetbyggd Mil Mi-1 helikopter, utan en polskbyggd Mi-2.

Mil Mi-1 tillverkades i Sovjet från 1947. År 1961 överfördes huvuddelen av produktionen till företaget WSK-PZL i Swidnik, Polen. Den polsktillverkade Mil Mi-1 kallades SM-1, och polackerna vidareutvecklade helikoptern till fler varianter. Helikoptern hade kolvmotor.

Mil Mi-2 utvecklades i Sovjet, men ett avtal med Polen ledde till att all produktion och vidareutveckling förlades till WSK-PZL. Det nya med denna helikopter var att den hade större kabin och hade två turbinmotorer på kabintaket. Mer än 5000 exemplar av WSK-PZL Mi-2 har tillverkats i Swidnik sedan 1965. På bildpostkortet kan man se luftintagen till turbomotorerna på kabintaket. Detta i kombination med årtalet 1984 innebär att det utan tvekan är en WSK-PZL Mi-2.

På Wikipedia finns en artikel om *Tatra Volunteer Search and Rescue*. Där anges att president Walesa år 1992 ordnade en modern polsk helikopter (PZL W-3 Sokol) till räddningstjänsten som ersättning för den Mi-2 man haft tidigare.●

Polens frivilliga fjällräddningstjänst 75 år. Porträtt av general Mariusz Zaruski i valörstämpeln, med en WSK-PZL-2 helikopter under räddningsarbete i sidobild.